

access to the Internet is carried out using a VPN in order to prevent the determination of the actual location of a person and his IP address.

Key words: digitalization, pre-trial investigation, digital evidence, digital information, forensic examination, object of expert research.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2023.68.07>

УДК 347.9:346.2

Катерина Миколаївна Дзюбак
кандидат економічних наук

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9227-6538>

E-mail: ekaterina.dzubak@gmail.com

*Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕЖИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАУКОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ГАЛУЗІ ПРАВА –
АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ**

Статтю присвячено дослідженню організаційно-правових меж забезпечення науково-експертної діяльності у адміністративному судочинстві, визначеному в Кодексі адміністративного судочинства України. Доводиться необхідність удосконалення норм зазначеного кодексу України в частині визначення процесуальних прав та обов'язків експерта в галузі права в судовому процесі, а також правової природи його висновку. Надано пропозиції про внесення змін до цього кодексу України.

Ключові слова: експерт у галузі права, висновок експерта у галузі права, адміністративний процес, аналогія права, аналогія закону, науково-експертна експертиза.

Постановка проблеми. Система наукових знань у сфері правової експертизи охоплює перетворені для потреб судочинства відомості з правових наук. Перш за все, це стосується цивільного, адміністративного та господарського судочинства, в яких передбачено участь експерта у галузі права та надання ним висновку під час розгляду справ зазначених галузей права та процесу. Неоднозначність підходів щодо розвитку нового напрямку теоретичного аналізу експертної діяльності зумовлено складністю та невизначеністю правового статусу експерта у галузі права та складеного ним висновку.

Встановлені у ст. ст. 112-113 Кодексу адміністративного судочинства України (надалі – КАС України) [1] законодавчі норми використання висновку експерта у галузі права у адміністративному судочинстві виявили невизначеність основних аспектів діяльності експерта у галузі права, які викликають й досі дискусійність та невирішеність. Серед них: процедура

призначення експерта у галузі права; вимоги до встановлення кваліфікації експерта у галузі права; критерії оцінювання кваліфікації експерта у галузі права, його психологічних особливостей; оцінювання судом наданих ним висновків; врегулювання ролі та місця експерта у галузі права у відповідному процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з теоретичними та прикладними аспектами здійснення науково-експертної діяльності в Україні, визначення правового статусу експерта у галузі права, його прав й обов'язків привертають увагу вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких: О. Бортман [2], Н. Зозуля [3], О. Кармаза [4], Г. Кеберник [5], Л. Мамчур [6], І. Озерський [7], М. Щербаковський [8] та ін. Та, незважаючи на вагомі результати наукових досліджень, недостатньо вивченими залишаються питання порядку призначення та проведення експертиз у галузі права, зокрема, у адміністративному процесі, їх процесуального статусу.

Мета дослідження. Метою статті є визначення організаційно-правових меж забезпечення науково-експертної діяльності у галузі права – адміністративному судочинстві.

Викладення основного матеріалу. Відомо, що адміністративне судочинство регламентує захист прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб від певних видів порушень з боку органів державної влади і місцевого самоврядування та їх посадових осіб. Одним з шляхів для встановлення істини у ньому є участь експерта в галузі права. Так, відповідно до ч. 6 ст. 7 КАС України, правовими підставами для залучення експерта у галузі права у адміністративний процес є:

- 1) застосування аналогії закону чи аналогії права;
- 2) застосування змісту норм іноземного права згідно з їх офіційним або загальноприйнятим тлумаченням, практикою застосування, доктриною у відповідній іноземній державі.

Проте значна кількість колізій та прогалин у вітчизняному законодавстві, невизначеність в понятійно-методологічних підходах до розуміння процесуальних особливостей діяльності експерта в галузі права ускладнюють адміністративний процес. Це стосується, зокрема, таких основних проблем, як:

- визначення правового статусу експерта у галузі права;
- процедура призначення експерта у галузі права;
- вимоги до встановлення кваліфікації експерта у галузі права;
- критерії оцінювання кваліфікації експерта у галузі права, його психологічних особливостей;
- оцінювання судом наданих ним висновків;
- врегулювання ролі та місця експерта у галузі права у процесі.

Для вирішення окреслених вище та інших проблем діяльності експерта у галузі права необхідно розробити уніфіковані процесуальні норми, які б регламентували його правовий статус, а також привести їх у відповідність до Конституції України та інших нормативно-правових актів.

На жаль, ті зміни, які знайшли відображення в Кодексі адміністративного судочинства України [1] на підставі Закону України «Про внесення змін

до Господарського процесуального кодексу, Цивільного процесуального кодексу, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 року [9], внесли ще більше плутанини та неоднозначності, чим було донині. На нашу думку, це може бути пов'язано з тим, що в переважній більшості закони в нашій країні приймаються в інтересах певного кола політичної еліти, які намагаються провести реформу судової системи України, не встановлюючи при цьому, який конкретний результат (економічний, політичний, соціальний, правовий тощо) вони хочуть бачити при її реалізації.

Важливим чинником внесення змін до КАС України є інтеграція вітчизняної системи судочинства до міжнародних стандартів. Наприклад, за міжнародним досвідом, експерт у галузі права може надавати як суду, так і учасникам судового процесу правову допомогу з тих питань, які стосуються спеціальних знань у галузі права. За вітчизняною правовою системою визначено, що експерт є учасником судового процесу (ст. 68 КАС України). Діяльність ж експерта у галузі права регламентована ст. 61, ст. 69 КАС України. Так, згідно зі ст. 69 КАС України, «як експерт з питань права може залучатися особа, яка має науковий ступінь та є визнаним фахівцем у галузі права». Який саме науковий ступінь та яким чином визначається визнання такого фахівця у галузі права – це питання досі залишається дискусійним та невирішеним, тому й викликає багато суперечностей серед юристів та науковців, а також й серед учасників судового процесу. Крім того, невідомо, яким саме чином суд робить вибір серед претендентів бути експертом у галузі права та чи існує взагалі поняття «претендент» експерта у галузі права.

Як бачимо, дуже багато невизначеності у внесених змінах до КАС України, яким впроваджено участь експерта у галузі права у адміністративний процес. Вони потребують негайного вирішення, оскільки неузгоджена норма права діяльність експерта у галузі права може призводити до можливих зловживань, наслідки яких важко ліквідувати. Хоча статтями 36 та 38 КАС України й передбачено підстави для відводу експерта (табл. 1), проте заангажованість наданих ним висновків ускладнить судовий процес та потребуватиме додаткових моральних та матеріальних ресурсів.

Коло прав та обов'язків експерта у галузі права визначено, виходячи з вимог ст. 68 КАС України, яка може бути застосована, за нашим переконанням, в тому числі й до експертів у галузі права. Серед прав експерта законодавець виокремив:

- право брати участь у засіданні в режимі відеоконференції (це положення особливо актуальне за умов введення карантинних обмежень роботи державних органів влади, органів місцевого самоврядування, судових інстанцій тощо);
- знати мету свого виклику до суду;
- у разі відсутності володіння певними спеціальними знаннями – відмовитися від участі в процесі;
- отримувати оплату своїх послуг та компенсаційні виплати на покриття витрат, пов'язаних із викликом до суду.

Підстави для відводу (самовідводу) експерта від участі в адміністративному процесі за нормами КАС України

Норми КАС України	Підстави
стаття 36	якщо він прямо чи опосередковано заінтересований в результаті розгляду справи якщо він є членом сім'ї або близьким родичем (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, член сім'ї або близький родич цих осіб) сторони або інших учасників судового процесу, або осіб, які надавали стороні або іншим учасникам справи правничу допомогу у цій справі, або іншого судді, який входить до складу суду, що розглядає чи розглядав справу, за наявності інших обставин, які викликають сумнів у неупередженості або об'єктивності судді (експерта)
стаття 38	він перебував або перебуває в службовій або в іншій залежності від учасників справи
стаття 38	він проводив ревізію, перевірку тощо, матеріали яких використовуються при розгляді даної справи з'ясування обставин, які мають значення для справи, виходить за межі сфери його спеціальних знань

Джерело: складено за даними джерела [1]

Основними обов'язками експерта є: явка до суду за його викликом; надання відповідей на питання, поставлені судом, та відповідних роз'яснень. Головним призначенням експерта, на нашу думку, є надання ним письмового висновку з питань, що цікавлять замовника експертизи та суд. Дослідження висновку експерта у адміністративному процесі регулюється ст. 112 та ст. 113 КАС України, відповідно до яких учасники процесу можуть подати до суду висновок експерта у галузі права щодо питань застосування аналогії закону та/або аналогії права, а також встановлення відповідності нормам міжнародного права та їх офіційного тлумачення. Нагадаємо, що за юридичною природою складений експертом у галузі права висновок не має доказового характеру, а являє собою лише консультацію, іншими словами – висновок відображає суб'єктивну точку зору експерта по означених питаннях.

Проте судова практика, як міжнародна [10; 11], так і вітчизняна [12; 13], свідчить про те, що судді все ж таки звертають на нього увагу, а саме на відповідні факти, аргументи, якими оперує експерт у своєму висновку. Безумовно, це не означає, що суд чи суддя обов'язково винесе рішення, ґрунтуючись на наведених експертом фактах, але це слугуватиме для нього певним консолідованим інформаційним джерелом отримання нових

правових знань. Підтвердженням цього є винесені рішення адміністративних судів, зареєстровані в ЄДРСР під № 73868946, № 74440408 [14]. В них додані до справи про адміністративні правопорушення висновки Науково-консультативної ради при Вищому адміністративному суді України адміністративні суди розглядають з позиції застосування положень про експерта з питань права. В такому разі Науково-консультативна рада при Вищому адміністративному суді України, який було ліквідовано у 2017 році, фактично стає учасником процесу, а саме експертом з питань права, а складений нею висновок – висновком науково-правової експертизи.

Звертаємо увагу, що чинним процесуальним законодавством не визначено можливість доступу експерта у галузі права до матеріалів адміністративної справи та ознайомлення з ними. Ми вважаємо, що ця прогалина позбавляє такого експерта скласти повну картину та об'єктивно підійти до предмету вирішуваного спору. Точаться дискусії також з приводу централізації діяльності таких експертів, тобто мова йде про створення в Україні єдиного центру – Інституту експертизи, який би регулював діяльність всіх експертів, в тому числі з питань атестації, акредитації, оцінки професійних характеристик експертів. Мабуть, головною метою створення такого Інституту є покращення якості надання експертних послуг всіма суб'єктами, що провадять експертну діяльність на території України.

На нашу думку, даний шлях можливого покращення роботи експертів, хоча й має за мету підвищення якості наданих експертами висновків, проте втілення його на практиці буде мати більше труднощів, ніж переваг. Це обумовлено тим, що, по-перше, експерти у галузі права не потребують необхідності у їх атестації (акредитації) Міністерством юстиції України, як це передбачено для судових експертів. Їх вагомість, значущість, «визнаність» підтверджується роками плідної наукової діяльності, науковим ступенем, незалежністю від будь-яких органів державної влади втручатися в їх діяльність, численними публікаціями наукових статей, праць.

По-друге, неможливо об'єднати всіх науковців «під дахом» однієї установи, тому що законодавством не розроблені єдині для всіх потенційних експертів у галузі права вимоги та «посадові» обов'язки, а їх наукові надбання реалізуються в стінах освітніх закладів, де переважна їх більшість працює на постійній основі.

По-третє, відкритим залишається питання фінансування такого центру експертів та його взаємозв'язок з судовими інституціями. Одні науковці [15; 16] вважають, що такий Інститут експертів слугуватиме конкурентом судам та судам, інші ж вдаються до думки, що, якщо висновок експерта у галузі права носить допоміжний характер, тому він не є обов'язковим для суду, а це означає, що його наявність або відсутність не може ніяким чином вплинути на судові рішення, а відтак і вирішення адміністративного спору.

Ми же підтримуємо думку науковців [17; 18] про те, що краще уніфікувати єдині для всіх експертів вимоги, розробити процедуру залучення експерта у галузі права в судовий процес та врахування його висновків, передбачити юридичну відповідальність такого експерта, ніж створювати і

нагромаджувати й без того заплутану та неефективну систему функціонування державних органів та установ.

Поряд з необхідністю мати науковий ступінь та бути визнаним фахівцем, потребує врегулювання й питання щодо необхідності експерту у галузі права мати практичний юридичний досвід застосування своїх знань. Тут мова йде про компетентність експерта у галузі права (рис. 1), про те, що так би мовити «експерт у галузі права» може мати науковий ступінь, публікації у міжнародних видавничих джерелах, але він фактично не є юристом-практиком.

Рис. 1. Компетенція експерта у галузі права та критерії її оцінювання

Джерело: складено за даними джерела [19]

З іншого боку, дана вказівка унеможливорює залучення юристів, які мають багаторічний практичний досвід та спеціальні знання в юридичному середовищі, але не мають наукового ступеня та публікацій, виступати експертами у галузі права. Тому, за нашим глибоким переконанням, враховуючи, що постає експерта є високошанованою, передбачає володіння глибокими теоретичними та практичними спеціальними знаннями, до означеного вище переліку вимог – мати науковий ступінь та бути визнаним фахівцем у галузі права – варто додати ще вимогу про стаж практичної роботи

юристом. При цьому вважаємо обґрунтованим такий стаж визначити в роках та передбачити його наявність не менше, ніж 10 років і більше. Саме такий період практичної роботи юристом і більше дозволить йому сформулювати власне уявлення про судові та правові процеси, що відбуваються в нашій та зарубіжних країнах, набути практичних навичок та знань, визначитись з колом та напрямом наукових інтересів, отримати визнання серед колег, одержати досвід міжнародних стажувань, навчань та практик.

Висновки. Отже, діяльність експерта у галузі права у адміністративному судочинстві, перш за все, пов'язана з наданням допомоги суду на основі застосування спеціальних правових знань та навичок. Його запровадження у адміністративний процес не змінює сутності судової експертизи, процедура призначення та проведення якої регулюється, поряд з Кодексом адміністративного судочинства України, й іншими законодавчими актами, а також не розширює види доказів, що мають бути розглянуті судом. При цьому висновок експерта у галузі права є одним з механізмів вирішення адміністративного спору, що в світлі проведених змін сприяє прийняттю судом якісного та правильного рішення.

Експертиза у галузі права є самостійним науковим напрямом, але її місце у системі наукового знання залишається невизначеним. Встановлення обставин та фактів для встановлення істини у адміністративному процесі є ключовим фактором у процесі доказування. Хоча й відповідні норми залучення експерта у галузі права до адміністративного процесу закріплені у процесуальному кодексі нашої країни, проте вони не розкривають повною мірою теоретично-практичні проблеми науково-експертної діяльності у галузі права, потребують подальшого поглибленого вивчення та внесення відповідних доповнень і змін.

Перелік посилань

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення 01.04.2023).
2. Бортман О. Експерт у галузі права: суддя на фрілансі? *Юрист і Закон*. № 47, 14 грудня 2017 р. URL : http://vkr.ua/ua/publications/articles/ekspert_u_galuzi_prava_suddy_a_na_frilansi/ (дата звернення 04.04.2023).
3. Зогуля Н. Експерт з питань права: проблема процесуального статусу. URL: https://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/ekspert-z-pitan-prava-problema-protseusalnogo-statusu (дата звернення 03.04.2023).

References

1. Administrative Judicial Code of Ukraine: Law of Ukraine dated July 6, 2005. No. 2747-IV. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274715> (access date 01.04.2023) (in Ukrainian).
2. Bortman, O. (2017) Expert in the field of law: a freelance judge? *Lawyer and Law*. No. 47, December 14, 2017. Retrieved from: http://vkr.ua/ua/publications/articles/ekspert_u_galuzi_prava_suddy_a_na_frilansi/ (access date 04.04.2023) (in Ukrainian).
3. Zozulia, N. Legal expert: the problem of procedural status. Retrieved from: https://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/ekspert-z-pitan-prava-problema-protseusalnogo-statusu (access date 03.04.2023). (in Ukrainian).

4. Кармаза О. Експерт у галузі права в судовому процесі: теорія та судова практика. *Право і суспільство*. 2019. № 5. С. 89-94.
5. Кеберник Г. Наукова експертиза в адміністративно-юрисдикційній діяльності: основи організаційно-правового регулювання в європейських країнах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція*. 2014. № 8. С. 87-92.
6. Мамчур Л., Мельников М. Висновок як процесуальна форма використання фахових знань експерта з питань права в цивільному судочинстві України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 4 (29). Т. 2. С. 66-69.
7. Озерський І. Експертиза у галузі права як нова форма застосування спеціальних знань юридичного психолога. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 5. С. 313-316. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2019/77.pdf (дата звернення 01.04.2023).
8. Щербаківський М. Фахівець з питань права: експерт чи консультант? URL : http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/9651/1/Актупл.%20пробл.%20кримін.%20та%20суд.%20експерт._p544-547.pdf (дата звернення 06.04.2023).
9. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214719#Text> (дата звернення 10.04.2023).
10. Мочульська М. Правова доктрина та наукова правова експертиза: взаємодія в сучасних умовах. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 4. С. 55-64.
11. Адміністративне деліктне законодавство: зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні. Київ: Книги для бізнесу, 2007. 912 с.
4. Karmaza, O. (2019) Expert in the field of law in litigation: theory and judicial practice. *Law and society*, No. 5. P. 89-94. (access date 01.04.2023) (in Ukrainian).
5. Kebernyk, H. (2014) Scientific expertise inadiministrative-jurisdictional activities: the foundations of organizational and legal regulation in European countries. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Jurisprudence series*. 2014. No. 8. P. 87-92. (in Ukrainian).
6. Mamchur, L., Melnykov, M. (2019) Opinion as a procedural form of using the professional knowledge of an expert on legal issues in the civil proceedings of Ukraine. *Subcarpathian Law Herald*. Issue 4 (29). Т. 2. P. 66-69. (in Ukrainian).
7. Ozerskyi, I. (2019) Expertise in the field of law as a new form of application of special knowledge of a legal psychologist. *Legal scientific electronic journal*. No. 5. P. 313-316. Retrieved from: http://www.lsej.org.ua/5_2019/77.pdf (access date 01.04.2023) (in Ukrainian).
8. Shcherbakovskyi, M. Legal expert: expert or consultant? Retrieved from: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/9651/1/Aktual.%20probl.%20krymin.%20ta%20sud.%20ekspert._p544-547.pdf (access date 06.04.2023) (in Ukrainian).
9. On amendments to the Economic Procedure Code of Ukraine, the Civil Procedure Code of Ukraine, the Code of Administrative Procedure of Ukraine and other legislative acts: Law of Ukraine dated 03.10.2017 No. 2147-VIII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214719#Text> (access date 10.04.2023) (in Ukrainian).
10. Mochulska, M. (2012) Legal doctrine and scientific legal expertise: interaction in modern conditions. *Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs*. 2012. No. 4. P. 55-64. (in Ukrainian).
11. Administrative tort law: foreign experience and proposals for reform in Ukraine. Kyiv (in Ukrainian).

12. Коломоєць Т. Нормативне регулювання засад участі експерта в адміністративно-деліктному процесі (Зарубіжний досвід та вектори його запозичення для України). *Вісник прокуратури*. 2010. № 1 (103). С. 106-117.
12. Kolomoiets, T. (2010) Normative regulation of the principles of expert participation in the administrative-delicit process (Foreign experience and vectors of its borrowing for Ukraine). *Bulletin of the Prosecutor's Office*. 2010. No. 1 (103). P. 106-117. (in Ukrainian).
13. Романюк М. Місце та роль експерта з права в адміністративному судочинстві. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2019. Том 30 (69). № 1. С. 64-68.
13. Romaniuk, M. (2019) The place and role of a legal expert in administrative proceedings. *Scientific notes of V.I. Vernadsky Taurida National University*. Series: Public administration. Volume 30 (69). No. 1. P. 64-68. (in Ukrainian).
14. Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/2> (дата звернення 16.04.2023).
14. The unified state register of court decisions of Ukraine. Retrieved from: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/2> (access date 16.04.2023) (in Ukrainian).
15. Клименко І. Судова експертологія: курс лекцій. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 528 с.
15. Klymenko, I. (2007) Forensic expertise: a course of lectures. Kyiv. 528 p. (in Ukrainian).
16. Моїсєєв О. Взаємодія експерта з іншими процесуальними суб'єктами. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 7 (199). С. 119-123.
16. Moisieiev, O. (2012) Interaction of an expert with other procedural subjects. *Entrepreneurship, economy and law*. No. 7 (199). P. 119-123. (in Ukrainian).
17. Курило В., Самохін А. Правове регулювання експертної діяльності в Україні: проблеми та шляхи розвитку. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2013. Вип. 6. С. 66-72.
17. Kurylo, V., Samokhin, A. (2013) Legal regulation of expert activity in Ukraine: problems and ways of development. *Bulletin of the Mariupol State University*. Series: Law. Issue 6. P. 66-72. (in Ukrainian).
18. Гончаренко В. Експертизи у судовій практиці: навч.-практ. посібник для суддів, прокурорів, слідчих, адвокатів. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 387 с.
18. Honcharenko, V. (2005) Expertise in judicial practice: academic and practical. a guide for judges, prosecutors, investigators, lawyers. Kyiv. 387 p. (in Ukrainian).
19. Калмикова Я. Компетенція експерта та спеціаліста під час доказування в адміністративному процесі. URL: http://dSPACE.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/1759/1/Kalmukova_1.pdf (дата звернення 15.04.2023).
19. Kalmykova, Ya. Competence of an expert and a specialist during evidence in an administrative process. Retrieved from: http://dSPACE.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/1759/1/Kalmukova_1.pdf (access date 15.04.2023) (in Ukrainian).

ORGANIZATIONAL AND LEGAL BORDERS OF SCIENTIFIC AND EXPERT ACTIVITIES IN THE FIELD OF LAW – ADMINISTRATIVE LEGAL PROCEEDINGS

K. Dziubak

The article is devoted to the study of the organizational and legal boundaries of the provision of scientific and expert activities in administrative proceedings, as defined in the

Code of Administrative Procedure of Ukraine. The possibility of involving an expert in the field of law in the administrative process through the conduct of scientific and legal expertise, one of the functional purposes of which is the doctrinal interpretation of legislation, is considered. The problem of determining the competence of an expert in the field of law is consecrated and the criteria for its evaluation are presented. The necessity of improving the norms of the specified code of Ukraine in terms of determining the procedural rights and obligations of an expert in the field of law in a trial, as well as the legal nature of his conclusion, is proved. In particular, we consider it necessary, along with the requirement fixed by the legislator to have a scientific degree and be a recognized specialist in law, to add such a requirement as a mandatory practical experience as a lawyer for at least 10 years. Proposals are provided on amending the Code of Administrative Procedure of Ukraine, which will help resolve conflicts in the current legislation regarding the legal status of an expert in the field of law and the opinion provided by him, his rights and obligations.

Key words: expert in the field of law, opinion of an expert in the field of law, administrative process, analogy of law, analogy of law, scientific and expert examination.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2023.68.08>
УДК 343.98

Світлана Миколаївна Кухарева
старший судовий експерт
відділу нормативно-правового забезпечення лабораторії
організації наукової, методичної діяльності,
нормативного забезпечення та міжнародного співробітництва

E-mail: svitlana.kukhareva@kndise.gov.ua

Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України

Дмитро Віталійович Кальной
завідувач відділу
нормативно-правового забезпечення лабораторії організації
наукової, методичної діяльності, нормативного забезпечення
та міжнародного співробітництва

E-mail: d.kalnoy@kndise.gov.ua

Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України